

รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
Jong Dance: A Case Study at Tharong Subdistrict,
Wichian Buri District, Phetchabun Province

นิตากานต์ ช่อม Nisakan chaaum*

อนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์ Anukoon Rotjanasuksomboon**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษารูปแบบของท่ารำโจ่ง และองค์ประกอบของรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษามีดังนี้

รำโจ่ง เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในสมัยนั้นชาวเมืองวิเชียรบุรีมักติดต่อกับชาวยุโรปกับชาวกองศรีอยุธยา จึงได้รับวัฒนธรรมทางด้านดนตรี ประเภท กลองโทน ฆ้องโหม่ง รวมทั้งท่วงท่ารำจากการละเล่นร่ำวง หรือรำโทนมาด้วย แล้วคิดดัดแปลงท่วงท่ารำใหม่ตามภูมิปัญญา ประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน กระบวนการรำจะมีเอกลักษณ์รำโจ่ง ซึ่งมีท่ารำง่าย ๆ รำท่าซ้ำ ๆ มีกระบวนการท่ารำ 1 ท่า เท่านั้น เพลงรำโจ่งไม่มีเนื้อเพลง ท่ารำเลียนแบบมาจากธรรมชาติในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ ท่าต่อนัว ไล่วัว และการย่างก้าว ในสมัยก่อนการสืบทอดการรำจะสืบทอดเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนเท่านั้น รำโจ่งนั้น เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรม

คำสำคัญ: รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

* นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษา

Abstract

This article is part of a thesis titled “Jong Dance, Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province,” with the aim of studying the history of the Jong Dance in Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province, as well as the form of the Jong Dance posture and components in Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province. The focus of this qualitative research methodology was mostly on field data. The study’s techniques included interview forms and data gathering from a sample group of elders in the local communities.

The study’s results are as follows:

Jong Dancing has been practiced since Ayutthaya’s period. During that time, the residents of Wichian Buri frequently traded with the people of Ayutthaya. As a result, Ramwong’s music culture has been received, including drum tones, gongs, and dancing postures. Later on new dance postures have been adapted by local wisdom and applied to daily life. The dance process has the identity of Jong Dance with simple repetitive dance moves, having only one dance posture. There are no lyrics in the Jong Dancing song. The dance imitates the natural daily life activities, that is, cow herding, pursuing the cows, and the stepping. Formerly, only the elders in the community inherited the Jong Dancing. The Jong Dancing used to reflect the abundant way of life of an agricultural society.

Keyword: Jong Dance, Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province.

บทนำ

รำโจ่ง เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ถือกำเนิดมากกว่า 300 ปี ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้ที่คิดค้นขึ้นแต่พอมีเค้าว่าเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นกันมาแต่อดีตในแถบอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการรำรำที่มีความสนุกสนาน นิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ตอนเวลาเย็นหรือในเวลาค่ำ ลักษณะของการละเล่นรำโจ่ง จะแบ่งผู้รำออกเป็น 2 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยสมมติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนวัว ในการแสดงให้ฝ่ายหญิงต้อนฝ่ายชาย ให้เข้ามารวมตัวกันในวงที่กำหนดไว้ เมื่อได้จนครบแล้ว จึงชวนกันออกมารำโดยให้ผู้ชายอยู่ในวง ในที่ท่าเหมือนกำลังล้อมคอก ระหว่างการต้อนและรำนี้จะใช้โพนตีให้จังหวะประกอบ

การรำ ดั่ง “โจ่ง จะโจ่ง ครีม ๆ” จากเสียงของโทนที่ตั้งเป็นจังหวะนี้เอง จึงเรียกการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้ว่า “รำโจ่ง” ลักษณะการแต่งกายฝ่ายหญิงนุ่งผ้าโจ่งกระเบนสวมเสื้อแขนกระบอกและห่มสไบ ฝ่ายชายนุ่งผ้าโจ่งกระเบน สวมเสื้อคอกลมผ้าสไบคล้องคอ

เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองโทน 2-4 ลูก ช้องโหม่ง 1 ใบ เดิมหุ่นกลองโทน ทำจากเครื่องปั้นดินเผา สำหรับหน้าหน้าโทน สมัยก่อนจะนำหวายมาสานชิงด้วยหนังตะกวอดหรือหนังตัวแลนให้แน่นติดกับ หุ่นดินเผา แต่ปัจจุบันทำด้วยหนังงูเหลือม

ปัจจุบันชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็นเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอด ทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไป เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้งผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทน และการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้น มีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึงจะสืบทอดมาได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่นในที่สุด

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับรำโจ่งที่เป็นวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากการแสดงพื้นบ้านรำโจ่ง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอจังหวัด ความสัมพันธ์ของชุมชนและบันทึกองค์ความรู้และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งนอกจากเป็นการช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นข้อมูลในการศึกษาด้านดนตรีและนาฏศิลป์ สำหรับผู้สนใจต่อไป ตลอดจนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ศึกษารูปแบบของท่ารำโจ่งและองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านซึ่งจัดว่าเป็นผลงานวิจัยที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนและสังคมไทย
2. ผลการวิจัยสามารถประยุกต์ใช้กับงานนาฏศิลป์พื้นบ้านในภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป

3. เป็นการเผยแพร่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านดั้งเดิมให้เป็นที่รู้จักในรูปแบบงานวิชาการซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านเหล่านี้มิให้สูญหายไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ศึกษารูปแบบท่ารำและองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2565

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการสืบสานอนุรักษ์ และเผยแพร่การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งนี้ไว้

นิยามศัพท์เฉพาะ

รำโจ่ง หมายถึง การรำรูปแบบหนึ่งที่มีการคิด ตัดแปลงท่วงท่ารำใหม่ตามภูมิปัญญาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันโดยใช้วิถีชีวิตการทำมาหากิน ในเรื่องการต้อนวัว ไส้วัว ก้าว่างในการเข้าคอก ประกอบกับความไพเราะของเสียงกลองโทน และฆ้องโหม่ง จึงทำให้เกิดความกลมกลืน ทั้งท่วงท่ารำ และเสียงดนตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านและทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) เป็นกรอบในการวิเคราะห์และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร (Review Data) ประชากรที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญ และผู้ที่สืบทอด การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

อำเภอวิเชียรบุรีเป็นหนึ่งใน 15 อำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาข้อมูลประวัติอำเภอวิเชียรบุรี ทำให้ทราบว่าแต่เดิม ชื่อว่า “เมืองท่าโรง” ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

เจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองวิเชียรบุรีเรียกฐานะเป็นเมืองตรี ได้รวบรวมเมืองชัยบาดาล และเมืองบัวชุม ขึ้นตรงต่อเมืองวิเชียรบุรี จนกระทั่งเมื่อตั้งมณฑลเพชรบูรณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยยกฐานะเมืองวิเชียรบุรีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2441 ต่อมาเมื่อพระราชาคณะฯ ลงวันที่ 17 เมษายน 2482 เปลี่ยนชื่ออำเภอวิเชียรบุรีเป็นอำเภอท่าโรง จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2487 จึงได้กลับมาใช้ชื่ออำเภอวิเชียรบุรีจนถึงปัจจุบัน ชาวอำเภอวิเชียรบุรีในอดีตนั้นมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย ชาวบ้านในอำเภอส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย ทำไร่ ทำนา ผู้คนในอำเภอมักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเครือญาติเดียวกัน จึงได้เกิดการละเล่นขึ้นมา การละเล่นรำโทน หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า “รำโจ่ง” เป็นการเล่นที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้คิดค้นขึ้นแต่พอมีเค้าว่า ในสมัยก่อนนั้น ชาวเมืองวิเชียรบุรี มักติดต่อกับกรุงศรีอยุธยาหรือเมืองต่าง ๆ แลกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยอาศัยเส้นทางคมนาคม ทางลำน้ำป่าสักอยู่ตลอด จึงได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีประเภทกลองโทนและฆ้อง รวมทั้งท่วงทำรำจากการละเล่นรำวง การแสดงกลองยาวหรือลิเกของพื้นภาคกลาง แล้วนำมาคิดดัดแปลงท่วงทำรำใหม่ตามภูมิปัญญา ประยุกต์เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนที่เมื่อยามหน้าแล้ง ยามว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา เด็ก ๆ หนุ่มและสาว ๆ ในช่วงยามเช้า หรือบ่าย มักต้อนวัวและไถ่วัวจากคอกปล่อยออกไปและเล็มกินหญ้ากินน้ำตามทุ่งไร่ทุ่งนา ส่วนคนเลี้ยงบ้างก็พากันไปคุยกัน เล่นกันอยู่ตามร่มไม้ใหญ่ บ้างก็ลงลำห้วยขึงแม่น้ำ หรือเข้าไปในชายป่าที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อหาเก็บผักหักพิน พอวัวควายอิมพีแล้วจึงแยกย้ายกันตอนกลับคืนบ้านของตนทำให้เกิดทำรำโย่งอย่างช้า ๆ มีกลองโทนและฆ้องคอยตีเพื่อกำกับจังหวะ

รำโจ่ง มีลักษณะการละเล่นพื้นบ้านที่ไม่มีเนื้อเพลง เป็นการรำเกี่ยวระหว่างฝ่ายหญิงและฝ่ายชายแต่ในปัจจุบันการละเล่นรำโจ่งถูกปรับปรุงให้เปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้ชม ทำให้การละเล่นรำโจ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตในอดีตถูกลบเลือนไป เนื่องจากในยุคปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์ไม่มีเยาวชนสืบสาน และต่อยอด จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งไม่เป็นที่รู้จักในปัจจุบัน การแสดงและการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งนั้น ในอดีตอำเภอวิเชียรบุรีกับอำเภอศรีเทพเป็นเมืองเดียวกัน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเป็นอยู่ที่เหมือนกัน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ลดฐานะวิเชียรบุรี เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแยกเมืองวิเชียรบุรี ออกเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอศรีเทพ อำเภอหนองไผ่ อำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี

ดังนั้นลักษณะการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งของชาวบ้านท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงเหมือนกับรำโทนของชาวบ้านนาตะกรูด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์มาก คือ จะเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือว่าเป็นเวลาพักผ่อน ชาวบ้านจะเล่นสงกรานต์กันในหมู่บ้านของตน โดยตอนกลางวัน

จะมีการรดน้ำดำหัวกัน เมื่อถึงช่วงเย็นก็จะตีกลองเรียกกันมาเล่น เช่น วิ่งวัว นางสุ่ม นางควาย ลิงลม นางช้าง รำวง และรำโจ่ง รำโจ่งกับรำโทนเป็นการรำอย่างเดียวกันเหตุที่ชาวบ้านท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์เรียกว่า “รำโจ่ง” เพราะคำว่า โจ่ง มาจากเสียงโทนที่ตั้งโจ่ง จะโจ่งครึ้ม ๆ จากเสียงจังหวะของกลองโทนนั่นเองชาวบ้านจึงเรียกรำโทนว่ารำโจ่ง เป็นต้นมา

การละเล่นรำโจ่งเป็นรำที่สนุกสนาน นิยมเล่นกันตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงกลางคืน สถานที่เล่นไม่นิยมเล่นในบริเวณวัด การเล่นรำโจ่งของชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่มีเนื้อร้องประกอบทำรำจะมีเพียงแต่จังหวะโทนเท่านั้น โดยผู้รำชายหญิงจะออกมารำกันเป็นคู่เดินรำเป็นวงกลม ซึ่งลักษณะเหล่านี้ก็จะคล้ายกับการรำโทนที่บ้านนาตะกรุด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ลีลาการก้าวเท้าและกระทบเท้าไม่เหมือนกัน เพราะชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จะก้าวไปข้างหน้าทีละก้าว และย่อห่มเข้าตามจังหวะ แต่ลีลาของมือตั้งวงเหมือนกันเท่านั้น

ต่อมา ชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ร่วมกันสร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น ซึ่งในประวัติศาสตร์นั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยยกทัพมาพักแรมที่เมืองวิเชียรบุรี ชาวบ้านได้สร้างศาล เพื่อสักการะบูชาดวงวิญญาณของท่าน เมื่อสร้างเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรขัตติยราชนารี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ เสด็จแทนพระองค์ทรงประกอบพิธีเปิดศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2526 ดังนั้นชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงแยกตัวจากชาวบ้านนาตะกรุด อำเภอศรีเทพ ที่จะไปรำโทนในงานพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อศรีเทพ มาจัดพิธีบวงสรวงและรำโจ่งถวายดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในอำเภอของตนเอง

ภาพที่ 1 รำโจ่ง

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อป (25 มกราคม พ.ศ. 2566)

2. องค์ประกอบของการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

ลักษณะการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

ท่วงท่าเลียนแบบมาจากลักษณะการต้อนวัว ไล่วัว และการย่างก้าว ซึ่งแบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย สมมุติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ส่วนฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนและไล่วัว โดยฝ่ายหญิงจะไปต้อนฝ่ายชายออกมาทีละคน ในขณะที่ไล่ต้อนจับกันอยู่นั้น จะมีสัญญาณกลองโชนตีจังหวะเสียงดัง ครึม ครึม ครึม เมื่อจับได้แล้วฝ่ายหญิงจะควมคุมไว้ แล้วไล่ต้อนจับฝ่ายชายคนต่อไปจนหมด แล้วจึงชวนกันออกมารำ ฝ่ายหญิงจะรำเป็นวงกลมอยู่รอบนอก ฝ่ายชายจะรำอยู่วงใน ทำให้เหมือนถูกล้อมคอก ทำรำท่อนนี้จะเปลี่ยนไปตามจังหวะการตีของกลองโชน เสียงดัง “โจ่ง จะโจ่ง ครึม ๆ” จำนวน 7 เที้ยว แล้วเปลี่ยนเป็น “ครึม” 1 เที้ยว ในขณะนี้ฝ่ายชายจะเปลี่ยนคู่รำ อาจจะไปยังข้างหน้า หรือถอยมารำกับคนข้างหลังก็ได้ รำโจ่งไม่มีเนื้อร้อง มีเพียงเครื่องดนตรี 2 ชนิด คือ กลองโชน และฆ้องโหม่งในการควบคุมจังหวะการรำเท่านั้น พอรำรำกันจนเหนื่อยแล้ว จึงพักพูดคุยกันหรือแยกย้ายกันกลับบ้านเรือนของตน ครั้นเมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้มีผู้นำเอาการเล่นรำโจ่งไปประยุกต์เป็นการละเล่นต่าง ๆ เช่น รำเท็งบ่อง รำวงประยุกต์

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการละเล่นพื้นบ้าน

ลักษณะการเล่นดนตรีประกอบรำโจ่งจะเป็นจังหวะท่วงทำนองง่าย ๆ ซ้ำ ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัด ท่วงทำนองรำโจ่งจะมีเพียงทำนองเดียวเท่านั้น ไม่มีเนื้อเพลงประกอบการรำ และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง มีดังนี้

1. กลองโชน

ใช้กลองโชนตีประกอบจังหวะ จำนวน 2-4 ลูก กลองโชนทำจากเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งหนึ่งหน้าเดียวตีให้ดังด้วยหวาย หนึ่งที่ใช้คือ หนึ่งแลน หรือหนึ่งตะกวด ในการตั้งเสียงนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์อาศัยประสบการณ์ และการฟังเสียงเท่านั้น ปัจจุบันได้นำหนังงูเหลือมมาซึ่งแทนหนึ่งแลน และหนึ่งตะกวด เพราะหายากมาก

วิธีการตีกลองโชน ลักษณะการตี ไม่มีกำหนดว่าจะนั่งที่ที่จัดไว้ เช่น แก้อี้ หรือนั่งสี่ โดยใช้กลองโชนวางไว้ที่ตัก ใช้มือตีทั้ง 2 มือ

2. ฆ้องโหม่ง

ใช้ฆ้องโหม่งเพียง 1 ใบเท่านั้น ลักษณะของฆ้องโหม่งเป็นโลหะ ลงรัก สวยงาม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-8 นิ้ว การตีฆ้องโหม่ง จะใช้ไม้กลึงสวยงาม หัวของไม้ตีจะพันด้วยผ้าให้แน่น ทำให้เสียงนุ่ม

วิธีการตีฆ้องโหม่ง ลักษณะการตี มือหนึ่งถือฆ้อง อีกมือหนึ่งตี การตีฆ้องจะต้องให้ผิวของฆ้องลอยตัว เพื่อให้เสียงกังวาน ในการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ทั้งผู้แสดง และนักดนตรี จะเป็นศิลปินกลุ่มเดียวกัน เวลาแสดงจะอยู่ใกล้ ๆ กัน

ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีรำโจ่ง

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อม (10 ตุลาคม พ.ศ. 2565)

การแต่งกายการละเล่นพื้นบ้าน

การแต่งกายการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ในอดีตการแต่งกายไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้แสดงเป็นผู้จัดสรรมาตามความสามารถของตนเองที่ทำมาได้ ทำให้เครื่องแต่งกายมีหลากหลายแบบ และหลากหลายสี ต่อมาทางกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอำเภอวิเชียรบุรีได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ที่พยายามให้การสนับสนุน นำมาพัฒนาในเรื่องเครื่องแต่งกายให้มีสีสันสวยงามและรูปแบบเดียวกัน การแต่งกายของผู้ชาย เสื้อคอกลมนุ่งผ้าโจ่งกระเบน ผ้าขาวม้าคาดเอว การแต่งกายของผู้หญิงนุ่งผ้าโจ่งกระเบนสวมเสื้อแขนกระบอกและห่มสไบ ทำให้ปัจจุบันมีแบบแผนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะการแต่งกายพื้นบ้านภาคกลาง

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกาย

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อม (25 มกราคม พ.ศ. 2566)

ภาพที่ 4 QR-Code เทปบันทึกการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ปี 2564

ที่มา: <https://youtube/nQ9B2mdljk>

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้ รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจุบันชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบล ท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็นเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีโดยมีการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่ เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอด ทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไป เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้ง ผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทน และการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้นมีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นก็ต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึงจะสืบทอดมาได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่นในที่สุด แต่เมื่อกระแสอนุรักษ์วัฒนธรรมกลับมาอีกครั้งด้วยนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มและนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรีเกิดความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่สูญหายไปจึงเกิดเป็นความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่างผู้วิจัย ชุมชน และสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ต้องการหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์การแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้นำการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มาศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่ให้กับนักเรียนในโรงเรียนสัมพันธวิทยา ตำบลท่าโรงอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้นักเรียนได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในอำเภอของตนเองเพิ่มมากขึ้น และยังสามารถสืบทอด อนุรักษ์ส่งผลให้ในอนาคต

สังคมวัฒนธรรมจะทำหน้าที่อนุรักษ์สืบต่อไป จากผลการศึกษาความเป็นมาและศึกษารูปแบบท่ารำ และองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อให้ได้คำตอบวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์ บุกเบิกการประดิษฐ์คิดค้นวิจัยและพัฒนาทางวัฒนธรรม เมื่อกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในชุมชน จนถึงขั้นตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่กำลังสูญหาย ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดคำถามว่า จะอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้อย่างไร ต้องยอมรับว่าการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมถ้าจะให้เกิดความยั่งยืนได้ต้องนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าในมิติทางเศรษฐกิจให้แก่ ตำบล อำเภอ จังหวัดได้ด้วยการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานการใช้ องค์ความรู้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่นิยมเล่นในสังคมอดีตและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเรื่องราวเชื่อมโยง กับประวัติศาสตร์ชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี การจัดกิจกรรมข้างต้นเป็นเพียงโมเดลของการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในตำบล และอำเภอมาสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจสู่ชุมชนโดยการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การค่อย ๆ เล่าตำนาน ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น เหตุการณ์และสถานที่สำคัญในอำเภอเพื่อนำมาโยงเรื่องราวการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่ขาดการสืบทอดต่อ ถือเป็นกระบวนการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในอำเภอวิเชียรบุรี และนักเรียนในสถานศึกษาของอำเภอวิเชียรบุรีเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของคำว่า “รากเหง้าวัฒนธรรม”

2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือการจัดกิจกรรมและดำเนินการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนให้นำมาพัฒนาในเรื่องเครื่องแต่งกายให้มีสีสันสวยงามและรูปแบบเดียวกัน มีแบบแผนมากขึ้น จึงช่วยให้นักบริหาร หรือนักวิชาการหรือภาครัฐเอกชนสามารถดำเนินวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในวาระต่าง ๆ กระบวนการทำงานที่จะทำให้ทิศทางการปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมนั้น จะประสบความสำเร็จได้ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาและบริหารงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาชน (ชุมชน) บูรณาการร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น หรือภาควิชาการ ที่มีแนวทางร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น อำเภอจัดทำโครงการจัดอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สู่เยาวชน แต่ในขณะเดียวกันภาควิชาการควรมีความสามารถในการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ และมีแนวทางในการต่อยอดสู่ชุมชนได้

3. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบเมื่อตำบล อำเภอ จังหวัดมีการสร้างสรรค์กิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในอำเภอเป็นผู้คิดจัดทำพิธีภัณฑ์แสดงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง โดยยึดการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองเป็นหลัก ผสมกับการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่มีแนวร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่สุดในยุค Social media คือ การนำวิดีโอการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จะเป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก ใช้ต้นทุนน้อยแต่กระจายการรับรู้ไปได้กว้างไร้ขีดจำกัดสร้างการบอกต่อได้ดีที่สุด และต่อยอดเป็นบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชน คนในชุมชน ได้เรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง สิ่งเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความตระหนักให้เกิดเป็นสำนึกรักบ้านเกิด สร้างความสามัคคี นำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืน

4. การจัดการวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้สัมผัสกับวัฒนธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจความซาบซึ้ง การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น ทางตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้หยิบยกประเด็นการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผ่านเรื่องราวประเพณีในรอบปีกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวิถีการดำเนินชีวิตในอดีตและกลุ่มผู้นำ ผู้อาวุโส ได้ร่วมกันเสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการละเล่นรำโจ่ง โดยเริ่มจากการสอดแทรกเข้าไปในประเพณีที่อำเภอจัดขึ้น อาจเริ่มจากประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา งานบวงสรวงสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และจัดกิจกรรมโครงการอบรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านรำโจ่ง สู่เยาวชน อำเภอวิเชียรบุรี ในรูปแบบการแสดงโชว์ และการเผยแพร่ โดยเริ่มจากการประสานงานกับกลุ่มชุมชน และโรงเรียนให้ตั้งชมรม “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีวัดและหอประชุมอำเภอเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เนื่องจากสะดวกต่อผู้อาวุโสที่ถือเป็นปราชญ์ท้องถิ่นเพียงไม่กี่คนในตำบล รวมกลุ่มดำเนินการเผยแพร่กิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ และผู้วิจัยได้เสนอว่าจะนำการแสดงพื้นบ้านรำโจ่งตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เข้ามาถ่ายทอด และเผยแพร่ให้แก่ักเรียน โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งเสริมและสอดแทรกความรู้เข้าไปในรายวิชานาฏศิลป์ไทย และชุมนุมนาฏศิลป์ ให้นักเรียนได้ทราบถึงความสำคัญ และประวัติความเป็นมา รวมทั้งรูปแบบองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อยู่คู่บ้านเรามาเนาน และความรู้ที่นักเรียนได้รับจะทำให้นักเรียนสามารถที่จะอนุรักษ์ ถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อไปในอนาคตได้ด้วย

อภิปรายผล

การละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการละเล่นที่สนุกสนาน นิยมเล่นกันตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงกลางคืน สถานที่เล่น ไม่นิยมเล่นในบริเวณวัด การเล่นรำโจ่ง ของชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่มีเนื้อร้องประกอบทำรำจะมีเพียงแต่ จังหวะโทนเท่านั้น โดยผู้รำชายหญิงจะออกมารำกันเป็นคู่ เดินรำเป็นวงกลมซึ่งลักษณะเหล่านี้ก็จะ คล้ายกับการรำโทนที่บ้านนาตะกวด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ลีลาการก้าวเท้า และกระทบ เท้าไม่เหมือนกัน เพราะชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จะก้าวไปข้างหน้า ทีละก้าว และย่อห่มเข้า ตามจังหวะ แต่ลีลาของมือตั้งวงเหมือนกันเท่านั้น (วิไลพร บุญอินทร์ และ อัญญา ไทรวรรณ, 2538: 19-20)

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากงานทำนาคนเลี้ยงบ้างก็พากันไปคุย กัน เล่นกันอยู่ตามร่มไม้ใหญ่ บ้างก็ลงล้าห้วยบึงแม่น้ำ หรือเข้าไปในชายป่าที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อหาเก็บ ผักหักพื้น สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนปัจจุบันชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็น เทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจ ที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอดทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไปเยาวชนรุ่น ใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้งผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทนและการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูง อายุเท่านั้นมีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นก็ต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึง จะสืบทอดมาได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่น ซึ่งเมื่อศึกษาสามารถสรุปลักษณะสำคัญได้ ดังนี้

1. ความเจริญด้านเทคโนโลยีและสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการแสดงพื้นบ้าน จากเดิมเป็นการแสดงที่ศิลปินแสดงความสามารถเฉพาะตนกลายเป็นการฝึกซ้อมเป็นหมู่คณะ ขาดอัตลักษณ์ เฉพาะตนของนักแสดง ทำให้ผู้คนสนใจศิลปะสมัยใหม่ส่งผลให้ขาดผู้สืบทอดนาฏศิลป์พื้นบ้าน ดั้งเดิม

2. การสื่อสารความคิดหรือการปลูกฝังคติความเชื่อต่าง ๆ สื่อพื้นบ้านยังคงเป็นช่องทางที่ดี เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องควรมีการถอดบทเรียนในอำเภอด้านต่าง ๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อท้องถิ่น วิถีชีวิต ภาษา ประชาชนท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่กล่าวข้างต้นถูกเก็บด้วยความทรงจำของคนรุ่นเก่า โดยถ่ายทอดจากคำบอกเล่า ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจัดทำเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย เช่น วิกิพีเดีย แล้วจึงต่อยอดเป็นบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง รวมทั้งมีการนำไปเผยแพร่ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในอำเภอทั้งหมดนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความตระหนักให้รักบ้านของตนเอง สร้างความสามัคคี และนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคม

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). *วัฒนธรรม คุณค่าสู่มูลค่า*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- นวลรวี จันทร์ลน. (2548). *พัฒนาการและนาฏยลักษณ์ของรำไท่น จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขานาฏยศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์. (2552). *ข้อมูลสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม (กลุ่มอำเภอที่ 1)*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์.
- วิไลพร บุญอินทร์ และอัญญา ไทวรรณ. (2538) “อำเภอวิเชียรบุรี” *หนังสือนาฏยประดิษฐ์* (มปท). หน้า 19-20.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *รำไท่น ศิลปะพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สัมภาษณ์

- น้อย ตะกุดแก้ว. (นางตีไท่น 5 หมู่ 3 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565.
- ภัทรธิรา เพ็ชรวงศ์. (อดีตนักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ 901 หมู่ 13 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2565.